

46. framhaldsþing BSRB
24. - 25. mars 2022

Tillaga stjórnar BSRB að stefnu BSRB til umræðu í málefnaþópum

Málefnaþópur nr. 5 um framtíðarvinnumarkaðinn. Fjallar um menntamál, umhverfis- og loftslagsmál og atvinnumál.

Menntamál

Hornsteinn hvers samfélags eru jöfn tækifæri til menntunar og fræðslu við hæfi að skyldunámi loknu. Menntun stuðlar að virkari þátttöku í íslensku samfélagi og eykur hæfni fólks á vinnumarkaði. Þá skilar menntun sér í aukinni verðmætasköpun fyrir samfélagið í heild og auknum tekjum fyrir hið opinbera og landsmenn alla.

BSRB leggur því áherslu á jafnrétti til náms óháð aðstæðum, aldri og búsetu og leggst bandalagið gegn því að skólagjöld, hvaða nafni sem þau nefnast, séu lögð á í opinberum menntastofnunum.

Breyttur vinnumarkaður, menntun og hæfni

Ljóst er að á næstu árum og áratugum verða miklar breytingar á vinnumarkaði tengdar tæknibreytingum fjórðu iðnbyltingarinnar, þróun gervigreindar, umhverfisbreytinga, breyttra neysluháttá, fjölgunar aldraðra og annarra samfélagsbreytinga. Stefnumótun og markviss sýn á samspil vinnumarkaðar og menntunar verður því sífellt mikilvægari. BSRB og aðildarfélag þess leggja áherslu á virka þátttöku í umræðu, ákvörðunartöku og stefnumótun í þeim málum sem snerta menntun og fræðslu í landinu, jafnt í formlega og óformlega skólakerfinu.

Alþingi hefur samþykkt þingsályktun um menntastefnu til ársins 2030 og vinnur að aðgerðaáætlun um hvernig henni verður hrint í framkvæmd. Við innleiðingu vill BSRB að aukin áhersla verði lögð á sí- og endurmenntun, ekki síst í ljósi þeirra breytinga sem fyrir sjáanlegar eru á vinnuumhverfi fólks á komandi árum.

Ríki og sveitarfélög sinna mikilvægri almannþjónustu. BSRB kallar eftir því að allir vinnustaðir hins opinbera setji sér starfsþróunarstefnu og fylgi henni eftir með virkri starfsþróunaráætlun til að þjálfra sitt starfsfólk. Aukin hæfni og bætt kunnátta starfsfólks leggur grunninn að betri opinberri þjónustu sem er öllum til hagsbóta. Innleiðing nýrrar tækni raungerist ekki án markvissrar þjálfunar starfsfólks. Menntun sem eykur hæfni verður að vera hluti af vinnustaðamenningu framtíðar og ábyrgð vinnuveitenda á símenntun starfsfólks þarf að vera tryggð í lögum og í kjarasamningum.

BSRB krefst þess að fagháskólanám verði sérstakt skólastig. Vinna þarf áfram að uppbyggingu þess og að námið verði sjálfsagður hluti af formlega skólakerfinu og fjármagnað af hinu opinbera. Þá þarf það að vera tryggt að þeir sem hafa lokið starfs- eða iðnnámi með námslokum á þriðja hæfniprepi hafi tryggan aðgang að háskólanámi.

Fimmta stoðin

Framhaldsfræðslan er fimmta stoð menntakerfisins og er einkar mikilvæg fólki með litla formlega menntun til að öðlast frekari tækifæri til náms. Nauðsynlegt er að sjóðakerfi framhaldsfræðslunnar sé öflugt og aðgengilegt og að fjárframlög til hins óformlega menntakerfis séu nægileg til að standa undir framsæknu starfi fræðslusetra, símenntunarmiðstöðva og Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins.

Við mat á fjárþörf og fjárframlögum þarf að taka tillit til þess að verkefni framhaldsfræðslunnar eru að verða flóknari og margbreytilegri til dæmis vegna fjölgunar útlendinga á íslenskum vinnumarkaði og því ekki nóg að horfa eingöngu til fjölda einstaklinga þar að baki. BSRB telur mikilvægt að framhaldsfræðslukerfið sé skilvirkt og aðgengilegt fyrir alla þá sem á þurfa að halda og vilja sækja sér sí- og endurmenntun innan kerfisins. BSRB er tilbúið að taka þátt í vinnu við endurskoðun á því.

BSRB leggur áherslu á að lokið verði við endurskoðun laga um framhaldsfræðslu í góðu samráði við aðila vinnumarkaðarins.

Þá leggur BSRB ríka áherslu á að bæði ríki og sveitarfélög komi að uppbyggingu og rekstri fræðslusetra á sviði endur- og símenntunar sem hafa það hlutverk að greina og hanna menntunarleiðir fyrir félagsmenn aðildarfélaganna BSRB, þeim að kostnaðarlausu.

BSRB telur nauðsynlegt að styrkja stöðu verk- og starfsnáms samhliða hefðbundnu bóknámi. Tryggja þarf að menntakerfið, stofnanir og fyrirtæki geti tekið við nemendum sem í námið sækja.

Styrkja þarf hlutverk þeirra starfsgreinaráða sem fjalla um þau störf sem félagsmenn aðildarfélaganna BSRB sinna og búa ráðunum starfsaðstæður sem tryggja að þau geti sinnt hlutverkum sínum af metnaði. Þá þarf að styrkja Vinnustaðanámssjóð og einfalda vinnuveitendum að nýta sér sjóðinn þannig að það nýtist félagsfólki aðildarfélaganna BSRB sem best.

Félagsauður

BSRB leggur áherslu á mikilvægi menntunar og beitir sér fyrir því að stjórnir aðildarfélaganna, starfsmenn og þeir sem gefa kost á sér til félagsstarfa fái þá fræðslu og menntun sem nauðsynleg er.

BSRB styður aðildarfélögin í því mikilvæga verkefni að auka og bæta þekkingu félagsmanna sinna í samstarfi við vinnuveitendur. BSRB vill leggja sérstaka áherslu á að auka tækniþekkingu og tölvulæsi í takt við óskir félagsmanna og þarfir vinnumarkaðarins.

BSRB leggur áherslu á að félagsmenn aðildarfélaganna geti þróað starfshæfni sína og menntað sig þannig að þeir verði eftirsóknarverðir á vinnumarkaði alla sína starfsævi.

Nauðsynlegt er að tryggja möguleika félagsmanna til að sækja sér starfs- og símenntun samhliða störfum sínum án launaskerðingar. BSRB vill beita sér fyrir því að námsleyfi verði sjálfsgættur réttur félagsmanna aðildarfélaga BSRB. Slík réttindi þurfa að vera tryggð með kjarasamningum en samræmd á milli félaga.

BSRB leggur áherslu á að erlendu starfsfólki sé boðin góð kennsla og þjálfun í íslensku, þeim að kostnaðarlausu. Þeim sé gert kleift að stunda íslenskunám á vinnutíma og að þeir fái þjálfun í íslensku á vinnustað.

BSRB vill tryggja jafnt aðgengi félagsmanna aðildarfélaga að raunfærnimati og náms- og starfsráðgjöf með aukinni kynningu og upplýsingagjöf. Leggja þarf sérstaka áherslu á þau sem hafa minnstu formlegu menntunina.

Starfs- og símenntun er forgangsmál BSRB enda kallar vinnumarkaður framtíðarinnar á nýja hæfni og nýja hugsun og hugafar grósku. Brýnt er að aðilar vinnumarkaðarins og félagsmenn samtaka á vinnumarkaði taki saman höndum til að árangur náist.

Umhverfis- og loftslagsmál

Loftslagsmálin eru stærsta áskorunin sem þjóðir heimsins standa frammi fyrir. Tíminn til að bregðast við svo að hlýnun jarða fari ekki umfram 1,5 gráður er að renna út og samdráttur í losun gróðurhúsalofttegunda og binding kolefnis eiga því að vera efst á verkefnislista stjórnvalda. Afleiðinga hlýnunar er þegar farið að gæta um allan heim og hér á landi verður þeirra helst vart með bráðnun jökla, breytingum í veðurfari, aukinni úrkomuákefð, skriðuföllum, hækkun sjávarborðs, súrnun sjávar og víðtækum áhrifum á vistkerfið. Losun á hvern íbúa Íslands er ein sú mesta meðal þjóða heimsins. BSRB styður loftslagsmarkmið stjórnvalda en krefst þess að meiri þungi verði settur í aðgerðirnar því hlýnun jarðar ógnar öryggi og lífsgæðum mannkyns. Efnahagslegar afleiðingar hlýnunar eru gríðarlegar og miklu meiri en kostnaður við aðgerðir til að draga úr losun og auka bindingu.

BSRB krefst þess að réttlát umskipti verði leiðarljós í aðgerðum gegn loftslagsbreytingum og aðlögun að þeim breytingum sem óhjákvæmilegar eru. Markmið réttláttra umskipta eru að fjárfestingar skapi græn störf og að tekjulægri hópar taki ekki á sig hlutfallslega meiri byrðar, og hafi þannig möguleika á að vera þátttakendur í umskiptunum. Græn störf eru þau störf sem stuðla að því að lofslagsmarkmið stjórnvalda náist, störf sem vernda eða endurheimta umhverfi, draga úr sóun og byggja upp innviði til orkuskipta. BSRB telur nauðsynlegt að aðilar vinnumarkaðarins myndi samstarfsvettvang um réttlát umskipti svo að réttindi og kjör launafólks séu tryggð, ekki síður en atvinnulífsins. Aðilar verða að koma sér saman um þær leiðir sem fara á til þess að ná settum markmiðum.

BSRB vill vera loftslags- og umhverfisvænt bandalag bæði í orði og á borði og hvetur aðildarfélög sín til að fylgja Grænum skrefum í starfsemi sinni og hvetja þá opinberu atvinnurekendur sem félögin semja við til að innleiða Græn skref ef þau hafa ekki þegar gert það. BSRB leggur jafnframt áherslu á umhverfis- og loftslagsfræðslu félaga í aðildarfélögum sínum.

BSRB gerir þær kröfur að atvinnurekendur sjái til þess að vinnuaðstæður starfsfólks séu heilnæmar og að atvinnurekendur geri starfsfólki kleift að nota vistvænan samgöngumáta á leið í og úr vinnu og í vinnutíma, til dæmis með því að bjóða starfsfólki samgöngustyrki og aðgang að vistvænum farartækjum.

BSRB styður að nýting og vernd landsins verði í góðri sátt til hagsbóta fyrir samtímann og komandi kynslóðir.

BSRB krefst þess að auðlindir landsins verði í almannaeigu og aðgangur allra að hreinu drykkjarvatni sé tryggður. Tryggja þarf fæðuöryggi. Nýting náttúruauðlinda þarf að vera sjálfbær og víðtæk samfélagsleg sátt þarf að ríkja um nýtingu þeirra. BSRB leggur áherslu á að skoða verði hvers konar starfsemi fer fram í gagnaverum, því að orkunýting þarf að vera í samræmi við stefnu stjórnvalda um réttlát umskipti.

BSRB mun beina áherslum sínum til stjórnvalda, atvinnurekenda og síðast en ekki síst aðildarfélaganna með samstarfi og öflugum fræðslustarfi.

Atvinnumál

Hátt atvinnustig er ein af undirstöðum velferðarsamfélagsins og því er brýnasta viðfangsefni stjórnvalda hvers tíma að búa svo um að sem flestir hafi tækni á því að stunda vinnu. Markmið verkalyðshreyfingarinnar er að bæta lífsgæði launafólks og halda á lofti grundvallarkröfum um jöfnuð, réttlæti og samfélagslega ábyrgð sem mótvægi við arðsemiskröfu atvinnurekenda.

Öflug almannaþjónusta myndar hina félagslegu innviði sem tryggja jafnræði og aðgengi að heilbrigðisþjónustu, félagsþjónustu og menntun sem og opinberar fjárfestingar sem tryggja efnislega innviði eins og mannvirki, samgöngur, fjarskipti og aðra þá innviði sem nauðsynlegir eru hverju samfélagi. Þannig skilar almannaðjónustan og opinberar fjárfestingar samfélagslegum arði með því að mynda þann grunn sem nauðsynlegur er fyrir öflugum atvinnulíf og nýsköpun. BSRB krefst þess að almannaðjónustan verði eflað með því að byggja upp enn sterkari opinberan vinnumarkað sem er samkeppnisfær um starfsfólk við hinn almenna vinnumarkað.

BSRB leggur áherslu á að mótuð verði atvinnustefna fyrir Ísland í samráði við aðila vinnumarkaðarins til að efla stoðir efnahagskerfisins. Vinnumarkaðurinn er að taka miklum breytingum vegna tæknibreytinga fjórðu iðnbyltingarinnar, nauðsynlegrar aðlögunar atvinnugreina vegna loftslagsbreytinga og hlutfallslegrar öldrunar þjóðarinnar á næstu árum og áratugum, sem taka þarf tillit til. Stefnan þarf einnig að taka mið af réttlátum umskiptum til kolefnishlutleysis. Fyrir vinnumarkaðinn þýðir það að leggja þurfi áherslu á grænar fjárfestingar sem skapa störf sem eru launuð með sanngjörnum hætti, veita atvinnuöryggi og vinnumarkaðstengd réttindi og tryggja að starfsfólk hafi áhrif á starfsaðstæður sínar. Grænar fjárfestingar á því ekki einungis að meta út frá fjárhagslegum ávinningi heldur einnig út frá áhrifum á fjölda og gæði starfa. Mikilvægur liður í umskiptunum er að gera fólk kleift að efla þekkingu sína og færni með sí- og endurmenntun til að takast á við ný eða breytt störf.

BSRB vill að staða landshlutanna verði styrkt svo þeir hafi aðdráttarafli fyrir fólk til búsetu og starfa. Styrkja verður uppbyggingu atvinnulífs og opinberrar þjónustu á landinu öllu. Verð á orku þarf að vera sambærilegt um land allt og sömuleiðis aðgengi að netsambandi en ljósleiðaravæðing er forsenda starfa og menntunar án staðsetningar. Skapa verður ný opinber störf í öllum landshlutum í stað þess að flytja störf landshluta á milli. Reynslan sýnir að tilfærsla starfa á milli landshluta hefur bæði neikvæð áhrif á starfsfólk, starfsemi viðkomandi stofnunar og þjónustuna sem á að veita.

Stjórnvöld verða að leggja sitt af mörkum ásamt verkalýðshreyfingunni og fulltrúum atvinnurekenda og hlúa sem best að þeim sem af einhverjum ástæðum falla út af vinnumarkaði. Sérstaklega þarf að huga að langtímaatvinnulausu fólki svo það einangrist ekki félagslega og efnahagslega og fái tækifæri til að mennta sig og þjálfa til nýrra starfa. Hið opinbera á að ganga fram með góðu fordæmi og skapa störf með viðeigandi aðlögun og sveigjanlegum vinnutíma fyrir fólk með skerta starfsgetu.